

Egy másik cigánykép¹

Reflexió Rózsa-Flores Eduardo „Lapszemle: cigánybűnözés 1901-ben” címmel megjelent írására (KAPU, 21.évf. 2008.08/09. szám115.o.)

Őszinte érdeklődéssel és várakozással vásároltam meg, s nyitottam ki a KAPU 2008. augusztus-szeptemberi, jubileumi számát. Bevallom, nem tartozom a folyóirat rendszeres olvasói közé, az utóbbi években csak célzottan, egy-egy meghatározott írás elolvasása végett vettem kezembe a lapot. Egy hosszabb vonatút azonban kiváló lehetőségnek tűnt, hogy végre „beleássam” magam az újságba, s ráadásul a frissen megjelent, ünnepi számába. (Pár este alatt a végére is jutottam).

Örömmel olvastam az első oldalon – a főszerkesztői köszöntőben, „számvetésben” – a viszontagságos kezdet kalandos körülményeiről, s Brády Zoltán ars poeticának is beillő mondatait: „A KAPU-ban persze elfértek egymás mellett a különböző ideológiai fogantatású írások. Minden olyan színvonalas publikációt leadtam, mely a nemzet érdekeit szolgálta. Máig is így van”.

Mélyen elgondolkodtattak Siposhegyi Péter sorai: „... hát kimondom, mindaz, amit nemzeti oldálnak hívunk, semmiféle pozitív hatást nem gyakorolt kultúrára, sajtóra, művészetre ...írásaink által nem lett jobb jottányival sem Magyarország....szemernyit sem lett tisztességesebb mindaz, amit magyar közéletnek nevezünk”.

Hazánk, de az egész világ aggasztó állapotát tekintve mindannyian egyetérthetünk Magyar Zoltán gondolataival: „Civilizációnkat sátáni erők rombolják... elsősorban az egyetemes emberi értékeket kell menteni”. Új társadalmi szerződés szükségességét hangsúlyozza, kiemelve: „A szerződés létrejöttének feltétele a kölcsönös bizalom”.

Mindezen írások után döbbenet néztem Bakay Kornél sorait: „A Kárpát-medence népei, úgy tetszik nemzetei: a magyar, a szlovák, a román, a német, a ruszin, a szerb és a horvát, valamint a cigány és a zsidó. Ez utóbbi kettő is etnikum, népfajta, de nem azonosak az előbbiekkal, mert ők nem az európai keresztény közösségekből valók. Ennek megfelelően kell bánni és törődni velük.” (sic!) Mit is ért ezen pontosan a szerző?

Megdöbbenésemet – ami végül írásbeli reagálásra késztetett – leginkább Rózsa-Flores Eduardo, általa „élvezetes”-nek minősített gyűjtőmunkán alapuló Lapszemléje (cigánybűnözés 1901-ben) váltotta ki. Már a bemutatott cikkek – 1901-ben megjelent újságokból válogatott hat cikk, melyek a rablógyilkos, garázda, gyűjtogató cigányokról szólnak – elé írt felvezetése minősíti a szerzőt: „Imádok szörfözni. Mostanában függő lettem. Hogyne lettem volna az, mikor – mint az alábbi kis gyűjtés bizonyítja – élvezetes, tehát érdemes. Kivételesen nem kommentálok. Fölösleges.”

Igaza van, írását fölösleges kommentálnia! Magáért beszél. De azért az indokaira kíváncsi vagyok, mi volt a célja „kis gyűjtésének” megjelentetésével? Netán élvezetet okoz neki, hogy egy népcsoportról rájuk nézve dehonesztáló(megszégyenítő) adatokat gyűjtsön és publikáljon? Vagy olthatatlan vágy fogta el, hogy biztosítsa helyét azok uszályában, akik a cigányságot bűnös etnikumként, bűnözőként írják le? Esetleg az amúgy is pattanásig feszült indulatokat óhajtja tovább szítani?

A korrektség érdekében szeretném felhívni a szerzők figyelmét néhány olyan tényre, amelyek ismeretében talán maguk is elgondolkodnak saját soraikon.

A magyarországi cigányság megítélésével kapcsolatban általános a lekicsinylő, ócsárló, negatív minősítések használata. Épp ezért tisztességes és méltányos – sőt előremutató – lenne, ha a cigányságnak a magyar történelemben játszott szerepét is ismerné, tudomásul venné, szem előtt tartaná a társadalom többségi része. A cigányság ugyanis – köztünk való

---

¹ Megjelent a KAPU 2008. 11-12. számában

letelepedése közel hét évszázada óta – folyamatosan bizonyítja, hogy nemzetünk részének tartja magát. Íme néhány tény:

Az 1848/49-es forradalomban, szabadságunkért vívott harcunkban őseinkkel együtt ők is életüket, vérüket áldozták a hazáért. Számatalan cigány fegyverkovácsként, fegyverjavítóként, ágyúöntőként, táborigazgatóként szolgált. Sokaknak az emlékét is megőrizte a történelem:

Sárközi Ferencét, aki híres zenészként önként, az elsők közt jelentkezett a seregbe, Kossuth hadnagya volt.

Kálódi Jancsiét, aki tanult cigány zenészként Dembinszky hadtestében harcolt, muzsikájával lelkesítette a honvédeket, a Nemzeti Dal megzenésítője.

Sági Balog Jancsiét, aki honvédkarmesterként vonult be.

Pityó Józsefét, a legidősebb honvédét, aki maga is zenész volt.

Kolozsvári Salamonét, aki cigányprímásként Bem apó seregében harcolt.

Az 1956-os forradalomnak szép számban cigány hősei is vannak, néhányan közülük:

Dilinkó Gábor „Bizsu”- a Corvin-közben harcolt, súlyosan megsérült. A forradalom leverése után börtönbüntetésre ítélték, 1966-ban szabadult. 1991-ben megkapta a „Hűség helytállásért” kitüntetését.

Szabó Ilonka „Kócos” – 17 éves cigánylány, a Corvin-köziek egyik vezetője volt. A Práter utca végén lőtték agyon október 28-án. A Corvin-közben emléktáblája látható.

Kóte Sörös József – Monokról jött fel Pestre, részt vett az utcai harcokban, november 4.-én megsebesült. 1957-ben letartóztatták, 1959. február 26-án kivégezték. Fialat feleségét, s három gyermekét hagyta maga után.

Sztojka László „Citrom”- a XX. kerületi felkelő csoport tagja. 1959-ben letartóztatták, 14 év börtönre ítélték.

Onestyák László – szakaszparancsnokként végig részt vett a harcokban, 1958. november 22-én kivégezték.

Sokak előtt talán az sem ismert, miként álltak ki a magyarok mellett a cigányok a marosvásárhelyi magyarellenes program alatt, 1990. elhíresült „fekete márciusán”, mikor a felhergelt román parasztok és bányászok kaszákkal, fejszékkel rontottak az anyanyelvi oktatásért demonstrálóakra. Az összecsapásnak öt halottja és közel háromszáz sebesültje volt, itt vesztette el fél szemét Sütő András. A harc közepette 40-50 fős csoportokban érkeztek a környező falvakból a cigányok a magyarok segítségére ezzel a kiáltással: „Ne féljete magyarok, itt vannak a cigányok!”. Fazakas K. Csaba visszaemlékezésében ez áll: „Volt egy virágáros cigányfiú is közöttünk, nem sokat tett, de mozgékony jelenlétével sokunkat felvidített. Ez a legény, akit úgy ismert a fél város, mint mihaszna helyi tréfamestert, a legnehezebb pillanatokban példát mutatott nekünk, igazi hősként viselkedett”. (www.hunsor.se/mvshely).

S végül, saját gyűjtéseimből néhány korabeli újságcikk:

Az Est 1913. (IV.évf.) Március 14. Banda Marci arany érdemkeresztje (idézve)

A király kitüntette, a magyar zene művelése és fejlesztése körül szerzett érdemei elismeréséül. A hatvanhatéves füstösképű cigány a kitüntetés örömeire korán kelt fel, és már reggel fogadta rendes kávéházában az üdvözlők egész seregét.

-Örülök bizony ennek a kitüntetésnek, mert egész életemben jótékony ember voltam. Vácon 30 éve egy szélütött ember árváinak adtuk a banda egész napi bevételét. A váci kápolnára is én csináltattam a kerítést 500 forintért. Szegény vagyok, de odaadom a lelkem.

Az öreg József főherceggel muzsikáltam, aztán cigányul beszélgettem vele. Megkérdezte tőlem:”bok halesz szlej?” Éhes vagy? Cigányul válaszoltam, a legfinomabb falatokat hozatta nekem.

Az Est 1937. Április 10. Kiraboltak három – cigányt

Petrovics Károly, Heléna és János feljelentést tettek 3 tettes ellen. A pécsi vásárból hazafelé menet megismerkedtek három férfival, akiknek elmondták, hogy sok pénz van náluk, mert három lovat eladtak. Azok kirabolták őket.

Az Est 1937. Április 18. Berkes Béla cigányprímást és bandáját három hónapra világitó jachtjára szerződtette Harriman amerikai vasútkirály.

Az Est 1937. Május 8. (Vasárnapi szám) Húzd rá cigány! (Képes beszámoló az ötszázéves jubileum ünnepéről)

Báró Splényiné Blaha Lujza idézetével kezdődik az írás:

„Ti, akik annyi mosolyt varázsoltatok az ajkakra, annyi könnyet fakasztottatok a szemekben, ti, akik zokogó hegedűitekkel annyi századon át hűségesen megosztottátok a nemzet minden bújával és bánatával, minden örömeivel és dicsőségével: Ti méltán megérdemlitek, hogy írásban és képben megörökítsenek benneteket, és kedveseinek legszebb emlékei között örizzen a magyar”

A Városi Színházból 200 rádióállomás közvetíti a díszelőadást, így az egész világ hallja.

A cikk írója – a cigányság történelmét röviden felvázolva – említést tesz Beló Laci cigányprímásról is, aki:” II. József tiltása ellenére a kecskeméti piacon tárogatón fújta el a Rákóczi-indulót, aminek lázadás lett a vége, a magyarok nekiestek az ott állomásozó vasasnémet katonáknak, negyvenet agyonverték, a többi négyszázat pedig kiverték a városból.” (Forrás: Országos Széchényi Könyvtár Mikrofilm Olvasóterem).

Az újságban, megszámláltam, 35-ször említik meg Isten, Jézus, jóisten, Atya, Úr, Jehova néven a Mindenhatót. Nagy valószínűséggel ez azt jelenti, hogy a lap szerzői és az olvasók jelentős része a keresztény értékrendet ismeri, követi. Ezért talán nem árt, ha néhány egyházi állásfoglalást is megismerünk. VI. Pál pápa, aki először fordult különös figyelemmel a cigányság felé, így szólt hozzájuk és hozzánk:

„Ti nem az egyház peremét képviselitek most, hanem éppen a központját alkotjátok, az egyház szívében vagytok” .A gadzsóknak szolidaritást, testvériséget kell vállalniuk a korábban félreismert, lenézett cigánysággal!

II. János Pál pápa hangsúlyozta a cigányok pasztorálását:

„Krisztushoz méltó fogadtatásban részesítsük a cigányokat, értsük meg őket, tiszteljük identitástudatukat, barátságos párbeszédet alakítsunk ki, jellemezzén bennünket a kölcsönösen humánus segítőkészség”.(Discorsi, 1980)

1991-ben cigány zarándokok magánkihallgatásán az alábbiakat mondta:

„Ti drágák vagytok a pápa szívének...akik nehéz életkörülményeitek között is igyekeztek hűségesek maradni identitástokhoz, életviteletekhez, régi kulturális hagyományaitokhoz”.

1978 óta – miután Karol Wojtylát pápává szentelték - Karácsonykor és Húsvétkor az Urbi et Orbi áldást a cigányok nyelvén is elmondja a pápa.

1997. május 4-én II. János Pál pápa boldoggá avatta Ceferino Gimenez Malla, El Pelét, az írástudatlan spanyol cigány embert, akit már életében is nagy tisztelet övezett, s a polgárháborúban hitéért végezték ki.

A KAPU e jubileumi, ünnepi számában olyan igaz írások is megjelentek e témában, mint Harkály Emil Eleméré, akinek Miga bácsija így foglalja össze a nagy igazságot: ”Te tudod, testvér, a legjobban, hogy nem jó cigánynak lenni. Mindenhol belerúgnak az emberbe”.

S milyen bölcsességről vall Mihályfalvi János a vele készített interjúban: „Az emberi magatartásból ítélem meg az embereket. De csak az egyént, és nem egy népcsoportot!”.

Nagy szüksége van ma az országnak a bölcsességre, a tisztességre, a bizalomra, az erkölcsi tartásra. Hisz jól tudjuk, ahogy Hollai Hehs Ottó is írja. „...a pusztulás oka elsősorban erkölcsi, szabad akartunktól függő, még mindent meg lehet menteni”.

S mindenkor tartsuk szem előtt Szolzsenyicin intelmét: „legalább annyit tennénk, hogy az ámítás, a cselszövő hazugság vírusait ne terjesztenénk...”.

Őszintén hiszem és vallom – úgy vélem, az országban sokakkal együtt -, hogy magyarságunk tisztelete, hazánk szeretete, őseink emlékének ápolása semmiképpen nem járhat együtt a köztünk élő másfajta etnikumok, népcsoportok leminősítésével.

PS: Ha valaki arra szeretné felnyitni a szemem, hogy a cigányság mai viselt dolgaira, ügyeire is figyeljek, kérem ne tegye! Valószínűleg – mivel ez a munkám, a hivatásom – a levélírónál sokkal jobban, részletesebben ismerem a cigány-nem cigány együttélés neuralgikus pontjait, a múltbéli, s az aktuális „ügyeket”. De mielőtt az általánosítás bűnébe esne valaki, próbálja elképzelni miképp vélekedhet ma egy kívülálló hazánkról, népünk vezetőiről, a magyarokról jelenlegi helyzetünket, viselt dolgainkat, „mutyizásainkat”, mindennapos botrányainkat, hazugságainkat (éjjel-nappal), becsapásainkat, átveréseinket, tehetetlenségeinket látva? A negatív minősítésekkel szembesülve először is elhatárolódnánk azoktól, akik miatt ilyennek látnak minket, majd felháborodottan ki is kérnék magunknak az általánosítást, mondván; nem minden magyar olyan korrump, bűnöző, tolvaj, saját hazáját szidalmazó, csak jó néhányan azok, s miattuk jutottunk ide. Majd önmagunkat is bátorítva hívnánk fel a kívülállók figyelmét dicső múltunkra; Rákóczi, Széchenyre, Kossuthra s a többi nagyra. Ennyit az általánosításról.

Szabóné Kármán Judit romológus, egyetemi oktató